

Эхэ найхан нютагаа эд хамта мандуулаа!

БУРЯАД ҮНЭН

1921 оной
декабрийн 21-нээ
гарана

Бүгэдэ
арадай
газетэ

1996
НОВАБРИН
12
Үбэлэй эхин шарагшан
гахай
нарын 1
ВТОРНИК
гарагай 3
№216 (19556)
Газетын сэн
хэлсээтэ.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ПРЕЗИДЕНТЫН ЗАРЛИГ

ЭКОНОМИКО БОЛОН СОЦИАЛЬНА АЖАБАЙДАЛЫЕ ХҮТЭЛБЭРИЛХЭ ТАЛААР ОНСО ГУРИМ БУРЯАД РЕСПУБЛИКАДА САГ ЗУУРААР ТОГТООХО ТУХАЙ

Дэлгүүрэй экономикодо оролгын шата бүхы үнэнэй урагшагүйдэлгэтэй холбоориддожо, 1995 оной эсэсчээ хойшо тэрэн улам хүжэрөө. Реформонуудые бээлүүлгын жэлнүүдтэ мүнгэ өрөөрөхөөр дутагдажа, налог түлэлгэһөө мүнгэ сууддаг хэмжээн эрид доошолон байна.

Иймэ эрхэ байдалда республикамнай 1996 оной эсэстэ 4700 миллиард түхэриг кредиторско үри мөригтэй, 2580 миллиард түхэриг дебиторско үри мөригтэй болохонь гээшэ. Республика дотор мүнгэн ман угаа ехээр дутагдана. Гэхэтэй хамта аяар 800 миллиард түхэриг гэхэ гү, али республикын худалдаа наймаанай бүхы предпрятинуудай эд бараанай эрьесын 40 процент эмхидхэгдээгүй дэлгүүр дээрэ ашаглагдана гэжэ элирүүлэгдээ.

Федеральна бюджетдээ трансфертээр мүнгэ түлгын хэмжээн доошолон, тэрэн манай эрхэтэй социальна политика бээлүүлгын арга боломжонуудые хизаарлана. Мүнгэ түлэжэ тадахагүй болоһон ябадал дэлгэржэ, пенси, социальна пособиинууд болон салин хүлэ түлэхэ зэрэгтэ илангаяа ехээр нүлөөлбэ. Хүн зон өөрнөгөө эрхэ ба эрхэ сүлөөе хауулнабди гэжэ тоолоходоо, эдэрб митингнүүдые саг үргэлжэ үлэргэдэг болонхой.

Республика доторхи бүхы нөөсэ арга боломжонуудаа хэрэглэжэ, салин хүлэ, пенси болон пособиинуудые түлэлгые найжаруулха талаар худала хойшолуулашагүй хэмжээнүүдые абаха зэрэгтэй гэжэ республикын хүтэлбэрилэгшэд тоолоно. Экономическа болон социальна удхатай зэрэгүүдые хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ гүрэнэй үүргые эрхэлүүлхэ, дотоодын эрилтэнүүдые хангаха талаар урмашуулгын хэмжээнүүдые хараалха

хэрэгтэй.

Социальна шахардуу байдалые нуларуулха, эрхэтэдэй социальна болон ажалай талаар эрхэнүүдые хамгаалха зорилготойгоор иигэжэ тогтооноб:

1. Экономико болон социальна ажабайдалые хүтэлбэрилхэ талаар онсо гурим Буряад Республикада саг зуураар тогтоохо.

2. Экономико болон социальна ажабайдалые хүтэлбэрилхэ онсо гурим бээлүүлгын тула комисси байгуулха (1-дэхи хабсаргалта).

3. Буряад Республика дотор экономико ба социальна ажабайдалые хүтэлбэрилхэ онсо гурим бээлүүлхэ талаар комисси тухай саг зуурын дүрим баталха (2-дохи хабсаргалта).

4. Комиссиин ажал ябуулгые эмхидхэлэй ба материально-техническэ хангалгын хүдэлмэриие Буряад Республикын Президентын ба Правительствын аппаратта даалгаха.

5. Тус Зарлигаар хараалагдаһан хэмжээнүүдые бээлүүлгые хангаха талаар хэмжээ ябуулгануудые хараалхыень, дамжуулан үгэхыень Буряад Республикын Правительствата дурадхаха.

6. Хаража үзэхэ асуудалнуудай талаар дурадхалнуудые Буряад Республикын Арадай Хуралда тогтоогдомол гуримаар дамжуулан үгэхыень Буряад Республикын Правительствата дурадхаха.

7. Тус Зарлиг тусхайтаар толилогдоһон үдэрһөө хойшо хүсэндөө орохо.

Буряад Республикын Президент
А. В. ПОТАПОВ.

1996 оной ноябриин 11.

ЭНЭ ДУГААРТАМНАЙ:

✓ Агууһа малгүй һаа, ажамидарха хэсүү. Зоотехническэ хүдэлмэрилэгшэдэй республиканска зүблөөһнөө тоосоон

2-3

✓ Хэлхээ холбооной шэнэ шатанууг

4

✓ "Буряад үнэнэй" 75 жэлэй ойдо. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үе

5

"АРАДАЙ БААТАР ГЭСЭР ХААН"

ИИМЭ НЭРЭТЭЙ зүжэг нёдондо буряад драмын академическэ театрай тайзан дээрэ табигдаа һааб даа. Һаяхан - үнгэрэгшэ гарагай 7-до нэрлэгдээшэ зүжэгөөрөө театр 65-дахы сезоноо нээбэ.

Зүжэгтэй эхилхын урда тээ театрай директор М. Х. Жапхандаев, ахмад режиссёр В. И. Кондратьев, Россин Федерациин габыята артист А. А. Дугарова, ВАРК-ын президент Д.-Н. Д. Дугаров, республикын соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ Е.-Х. Гомбоин хүшэгийн урда гаража ерээбэ. Ойн баярта гэхэ гү, али 65-дахы сезоноо нээжэ байһантай дашарамдуулан, театрай директор харагшадые халуунаар амаршалаад, ахмад режиссёрто үгэ үгээбэ.

Киногой гайхамшагта режиссёр Михаил Ромм нэгэтэ иигэжэ үгэ алдаһан байдаг: "Театр үхэхэ. Харуулха искусствын ерээдүй - киногой гарта!" Агууехэ хүншые алдуутай үгэ аманһаа алдадаг байна бшуу даа. Газаамнай ямар ехэ хүндэ хүшэр саг ерэнхэй гээшэб? Гэбэшье бидэнэй мүнөө олоороо суглаараад байһан ушар юу баталнаб гэхэдэ, ямаршые үе сагта театр ажамидарха, хүнэй сэдхэлдэ гоё найханай мэдэрэл түхөөжэл байха, - гээд Владимир Ильич саашанхи хараа бодолнууд, зорилгонууд тухайдаа хэлээ, тэндэ сугларһан хүн зоние амаршалаа.

Удаань ВАРК-ын президент, Россин Федерациин арадай уран зурааша Д.-Н. Д. Дугаров үгэ хэлэхэдэ, шэнэ сезоной нээгдэхэнтэйнь дашарамдуулан, театрай коллективые, харагшадые амаршалха зуураа, Үндэһэн соёлой эблэлэй зууршалгаар нэрэ солодо хүртэһэн артистнуудта үнэмшэлгэнүүдые гарай бэлэгтэйгээр барюулаа. Буряад Республикын Президентын зарлигаар республикын арадай артистын нэрэ зэргэдэ хүртэһэн Даша-Цырен Дашинамжиловта, залуу артистнуудта - "Уянга" гэжэ хүгжэм дуута өөһэдынгоо театр байгуулан Эржен, Саяан Жамбаловтанда тус тусань үнэмшэлгэнүүд нэръемэ халуун алыга ташалга дорюулагдаа.

Хүшэгийн нэхэгдэхэлээр, үльгэрэй оршон байдал үзэгдэжэ, олондо танил Гэсэр хаанай арадай түлөө тэмсэлэн тэмсэлэй, ушаралта ябадалай үзэгдэлүүд хойно хойноһоо үзэгдэбэ. Юһэн халаата томо үльгэрэй уг удхые зүрхэн соогуураа эдешүүлэн гулгируулжа, арадаймнай пост Николай Дамдинов нилээдгүй һайн драматическа зохёол бүтээгээ байна, тэрэнһайнаар найруулагдан табигдаа гэжэ харагдаа.

Буряад арадайнгаа урдаа хараха уран зохёолой гуламта болоһон театрайнгаа ээлжээтэ сезоноо нээһэндэ барацдаа баясан амаршалай!
Ц. ДОНДОГОЙ.

ЗҮЙТЭЙ ШҮҮМЖЭЛЭЛ

Байгаали хамгаалагдадай республиканска арбан тэрбэдэхэ конференциин үедэ бүлгэмэй эдэхитэд олондо эхэсэл тараадаг хэрэгсэлүүд гүйсэд хэрэглэнгүй гэхэн шүүмжэлэл хэгдээ.

Хэрбээ газетэ, журнал-тата оршон тойронхи байгаали тухай нилээн шүүмжэлдэг, ойлгууламжын дэлгэрүүлгын ябуулагдадаг һаа, радио, телевиденээр дамжуулганууд тон үсөөнөөр хэгдэдэг гэжэ бүлгэмэй соведэй президиумэй гоосоото элидхэл сагтагдаһан байна. Онсолбол, республикын агнууриин өрсөнүүдые зүбөөр хэрэглэхэ асаруправлениин начальник Носковой 1996 оной шүүмжэдэ теле-дамжуулгада 3 тэрбэдэхэ хабарадаһаа бэшэ гээбэ эдэхэ гаргагдаагүй.

Удангүй декабрь нарада хараһанай заповеднигэй 80 хэдэй ойдол зорюулан хэмжээ ябуулганууд зэрэгдэхөөр хараалагдана. Байгаали хамгаалагшад оройдо зорюулан, теле-радиотата ямар дамжуулга харадаха гээшэб - нимэ Удалай элидхэл соо хараһаниинь зүйтэй ха.

Г. ДАШЕЕВА.

Буряад Республика дотор экономико болон социальна ажабайдалые хүтэлбэрилхэ онсо гурим бээлүүлхэ талаар комиссиин бүридэл

Потапов А. В. - Буряад Республикын Президент - Правительствын Түрүүлэгшэ, комиссиин түрүүлэгшэ.

Агалов В. К. - Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын Нэгэдэхэ орлогшо, комиссиин түрүүлэгшын орлогшо.

Семёнов М. И. - Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ, комиссиин түрүүлэгшын орлогшо.

Атанов Н. И. - Буряад Республикын экономикын министр.

Ботоев Б. Н. - Буряад Республикын юстициин министр.

Дудина Э. Б. - Буряад Республикын Национальна банкы эрхилэгшэ.

Калашников И. И. - Буряад Республикын дотоодын хэрэгүүдэй министр.

Халанов В. И. - Федеральна албанай управлениин начальник.

Цыреторов С. Ц. - Буряад Республика доторхи Гүрэнэй налогой инспекциин начальник.

Шлыкова Г. В. - Буряад Республикын финансын министр.

ЖУКОВАЙ НЭРЭМЖЭТЭ ГҮРЭНЭЙ ШАН

"1941-1945 онуудай Агууехэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда совет арадай туйлаһан Илалтые мүнхэлхэ тухай" Федеральна Хуулиин ёһоор Советскэ Союзай маршал Г. К. Жуковай нэрэмжэтэ Россин Федерациин Гүрэнэй шан бин болгодоо гээд мэдээжэ. Россин Федерациин Президентын байгша оной октябриин 28-най Зарлигаар тус шангай дүрим, энэ шанда зууршалагдаһан

мэдүүлгэнүүдые хаража үзэхэ комисси баталагдаба. Жуковай нэрэмжэтэ гүрэнэй шан сэрэгэй эрдэмэй, буу зэбсэг ба сэрэгэй техникэ бин болгохо, мүн литература болон искусствын талаар туйлаһануудай түлөө олгогдохо юм. Тэрэнэй хэмжээн эгээн доодо шатын салингай хэмжээе 1500 дахин үдхэнгэтэй адли байха гээд хараалагдаһанхай. Шангай талаар комисси

РФ-гэй Оборонын министерствын дэргэдэ байгуулагдаха. Советскэ Союзай маршал Г. К. Жуковай нэрэмжэтэ Россин Федерациин Гүрэнэй шангай лауреадуудай нэрэ зэргэ Илалтын үдэрэй урдахана олгогдодог байха юм.

("Красная звезда" сонинһоо)

дурадхагдаба. Тийн улаан лентын хайшалагдажа, юрын хүнүүдэй орохо эрхгүй тодо нарин түхээрэлгэнүүдтэй үйлдбэрийн байрануудаар үндэр айлшадай ябажа байһыень мүн лэ экран дээрэнэ хаража һонирхободди.

Энэ баяр ёһолол юрэ бусаар үнгэрөө гээд тэмдэглэмээр. Юуб гэбэл, станци тухай хөөрөөнүүдэй, амаршалгануудай хажуугаар Буряадаймнай бэйлгтэн - дуушад Дугаржаб Дашиев, Батор Будаев, Эржена, Саян Жамбаловтан, Дамба-Дугар Бочиктоев сэдхэл хүдэлгэмэдуунуудые бэлэглэжэ, энэ үдэшые ульһатай дулаахан, урихан шэнжэтэй болгоо.

Акционернэ "Электросвязь" бүлгэмэй генеральна директор В.Р. Очиров иигэжэ хэлэбэ:

Наяад онуудаар ашаглалгада тушаагдаһан город хоорондын автоматическа телефонно 3-дахи станци олон хэрэглэгшэдые хангажа бирахаяа болёо. "Хоолойн" уйтан, нарийхан болоо. Эсгэ ороной ашагтай түхээрэлгэнүүдэй үгы ушарһаа Хорватиин үйлдбэришэдтэ хандаһан байнади. Бэе бээ гүйсэд ойлголсон, хоорондын һайн харилсаатайгаар хараалһан хэлсэ бэлүүлэбди.

Республикын Правительствын зүгһөө тусхай зорилгоор мүнгэн һомологдоо

холбооной хэмжээе саг зуура доошолоулха баатай болообди. Коллективнай имэ "хашалтануудые" зүбөөр ойлгоо юм.

Шэнэ станциин һайн талууд уданшьегүй бодото дээрээ эли болохо. Томско областыдо, жэшээлбэл, имэ станциин тодхогдоодо, телефоноор хөөрлөөнүүдэй тоо 5 дахин олошорһон байна. Анхандаа хэдэн һэдэлгэ хэжэ, холбоон тогтоогдоог наа, мүнөө түрүүшын һэдэлгэнэ энэмнай туйлагдаха жэшээтэй. Россин ямаршые область, хизаарнуудтай, хилын саанахи ороонуудтай телефоно харилсаа холбоомнай найдамтай, шэнэ шатада гараа гэшэ.

"Эриксон-Никола Тесла" фирмын вице-президент Пфаф Райко үгэ хэлэхэдэе, халаанай туршада 10-12 час хүдэлһэн хоёр талын хабсаргагшадай, инженернүүдэй оролдосо ехэтэй ажал тэмдэглээд, шэнэ туһаламжануудта хүртэхэ аргатай болоһон Буряада абонентнүүдые үнэн зүрхэниһөө амаршалба.

Дэлгүүрэй эрхэ байдалда хэлхээ холбооной ба информатикын зүйлнүүдые хүгжөөнгүйгөөр аргагүй, саашаашы энэхэрэггэ хариин капитал хабаадуулха шухала гэжэ Буряад Республикын

Фоторепортаж

Шаповалов, Н.В. Куличенко, Томскын телефонно-телеграфна станциин директор Б.В. Спутников гэгшэд Буряада хэлхээ холбоошодые амаршалжа зуураа үнэтэ бэлэгүүдэе барюулба, үнэтэй сэнтэй үрээл үгэнүүдэе хэлэжэ баясууба. Республикын почтово-федеральна хэлхээ холбооно удирвлениин начальник Д.Д. Ринчинова анхан сут хүдэлгэ байһанаа һүүлэй үедэ амьарлаһан "Электросвязь" бүлгэмэй түлөөлэгшэдые амаршалжа, "Ровента" фирмын агаар һэрюусүүдэг хоёр түхээрэлгэ, столово сервис болт болгон барюулаа. Онсо онсото шиидхэбэринүүдые абажа шададаг, эмхидхэл һайнтай коллектив гээд тэрэ бүлгэмэйхидые нэрлэн сэнтэе.

АКСЕ-10 түхэлэй шэнэ станцие С.А. Усовой толгойло телеграфно-телефонно станци ашаглан хүдэлгэхэ юм. Нуралсалай-ашаглагын шата һайнаар үнгэргэхэ хэмнай хүсэнэбди гэжэ Госсвязьнадзорой начальни К.Д. Шохоев, акционернэ "Ростелеком" бүлгэмэй түлөөлэгшэ И.И. Белоусов гэгшэд үрээһэн байна.

Удаан үргэлжэлбэ забһарлалай үедэ республикын районуудта, Россин ямаршы булангуудта, хилын саанахи түлөөлөгшгүйгөөр хонходоо зүбшөөл уригдаһан зондо, тэрэ тоодо журналистнуудта үгтэ. Олон танилтай зорилгоо блокнодуудаа гаргаад, жарган мэдэе даа.

- Би шэнэ АКСЕ станциин хэлэнэб. Хэлхээ холбоон талаар дэлхэйн хэмжээтэ гараба хабди...

- Хонходохо заб ог болоогүй. Хулисыш агаар мүнөөшье хэлхээ холбоошод һайндэрөөр һамбаашалба... Эдээнэй хажуугаар хэбэ хонходохые ойлгожо ядаж байһан нэгэ хүндэ хэлхээ холбоошон хүхюүтэйгээ дурадхана:

Америкэ рублин Клинтондэшы хонходоо һунгалтада илалта туйлахыень хүсэжэ...

Удаань шагналуу барюулагдаа, дуунууд эдэлээ бумбэрсэг дэлхэе бүһэллэ АКСЕ-10 гэһэн шэнэ утаһан холбоон иигэжэ ашаглагдаба. Г. ДАШЕЕВА

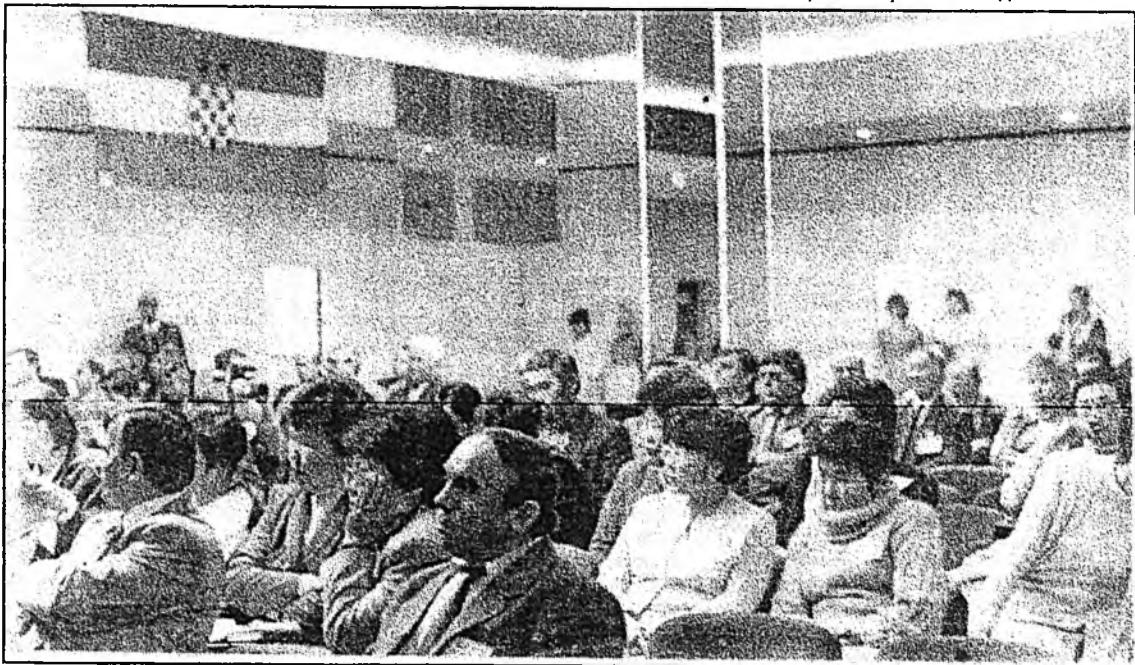
ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ акционернэ "Электросвязь" бүлгэмэй генеральна директор В. Р. Очиров үгэ хэлэнэ; ба ёһололой үедэ. С. БАЛДУЕВАЙ фотэ

БҮМБЭРСЭГҮЕ БҮНЭЛӨӨЛ, УТА҂АН ХОЛБООМНАЙ...

һонирхон харана. Уданшьегүй манай республикын болон Хорватиин хэлхээ холбоошодой шэнэ станци тодхохо талаар экономика харилсаан тухай үнгэтэ фильм олоной үзэмжэдэ

һэн. Гэбэшье өөһэдэн мүнгэгүйгөөр гарасалдахагүй байгаади. Олоһон олзоёо бутынь шэнэ станци хабсаралгада эльгээхэе гадна хүдөө ажахыда хэлхээ

Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо А.П. Табалаев онсолон тэмдэглээ. Эрхүүгэй, Шэтын областнуудай акционернэ "Электросвязь" бүлгэмүүдэй хүтэлбэрилэгшэд Н.Ф.

"Телефон гээшэмнай хүн түрэлтэнэй эгээл гайхамшаг туйлалтал даа" - гэжэ, миши нэгэ танил телефоноор хөөрэлгэнэй угаа заатаргүй хэлэдэг юм.

Энэ туйлалтын улам бүри үргэдэжэ байһые һая болоһон баярта ушар гэршэлбэ. Нийслэл хотын Сүхэ-Баатарай нэрэмжэтэ үйлсөөр бодхоогдоһон онсохон түхэлтэй үндэр байһан соо "Эриксон-Никола Тесла" фирмын үйлдбэрийн АКСЕ-10 түхэлэй город хоорондын автоматическа телефонно станци ашаглалгада тушаагдаба. Хорватиин "Никола Тесла" завод гушан жэлэй туршада манай орон руу телекоммуникацино түхээрэлгэнүүдые эльгээдэг юм. Тус заводой "Эриксон" фирмэтэй харилсаа байгуулһада, АКСЕ-10 станциин технологическа хуби дам саашадаа нарижуулан һайжаруулагдаһан түүхэтэй.

...Энэ үдэр акционернэ "Электросвязь" бүлгэмэй хэлхээ холбоошодой ёһотой һайндэр мэгээр тэмдэглэгдэбэ. Уригдаһан айлшад - "Эриксон - Никола Тесла" бүлгэмэй түлөөлэгшэд, Эрхүүгэй, Шэтын, Новосибирскын, Томскын, Саха (Яхад) Республикын хэлхээ холбоошод гурбадахи дабхарай уужам салуу зал соо суглараад, оорсэ проектээр баригдаһан байшангай досоо талые

хүдэлжэ, хамта дээрээ 4,6 мянган нурагшад тэндэ амарба гэшэ. Үхибүүдые элүүржүүлгын газарнуудые түхээрэлгэдэ, медикаментнүүдые абалгада болон эдэе хоолой компенсацида мүнгэнэй дугалдаһан ушарһаа нёдондонойхидо орходоо лагерьнуудай тоо 207-гоор үсөөржэ, тэндэ амарһан үхибүүдэй тоо мүн лэ 5,6 мянгаар үсөөрбэ (15 процентээр).

Хүүгэдые зундаа амаруулаха гэшэе шухала хэрэгүүдэй нэгэн болоно бшуу. Тиймэһээ үхибүүдэй зунай амаралта эмхидхэхэ хэрэгтэ Правительствын зүгһөө 1997 ондо бүри ехэ анхараал хандуулагдаха ёһотой гэжэ һанагдана.

О. АТАНОВА, Буряад Республикын Статистикын талаар гүрэнэй комитедэй мэргэжэлтэ.

ЭРИЛТЭНҮҮД ТАБИГДА҂ААР

Байгша оной 9 һарын турша соо 285 предпряти болон эмхинүүдтэ буһалгаанууд боложо, тэрэндэ 15 мянган хүн хабаадалсаба. Нуралсалай эмхинүүд тон ехээр буһалгаалпа. 1996 оной январь-февраль һарада республикын хургуулинуудай 11,5 мянган багшанар болон хүдэлмэрилэгшэд Бүхэроссин багшанарай буһалгаанда хабаадалсаа. Правительствата табиһан багшанарай гол эрилтэнүүд гэхэдэ, салин хүлһэнэй үри бусаалга, үхибүүдэй пособи болон коммунальна хангалын мүнгэ саг соонь түлээлгэ, хургуулинуудай материална

бааза һайжаруула мүн болоно. Зунай амаралтын үнгэржэ, нуралсалай шэнэ жэлэй эхилхэдэнь, буһалгаануудые үүдхэхэ ушарнууд улам олошорбо. Салин хүлһэнэй саг соогоо түлэгдэдэггүй ушар буһалгаануудай гол шалтагааниинь байһан зандаа. Үнгэрһэн 9 һара соо түлэгдэхэ ёһотой салин хүлһэнэй 66 процентнь үгтэбэ. Октябриин 28-най байдалаар бюджетнэ һалбаринуудта түлэгдэхэ үри нэри 144 миллиард түхэритэ хүрбэ. Тэрэний 65 процентнь багшанарта түлэгдоогүй мүнгэн юм. Тэдэ апрель һараһаа хойшо салингаа абанагүй. Хягта хотын 4 хургуулиин багшанар хоёрдохи һараа болзоргүй буһалгаанда хабаадана. Октябрь һара соо Муйскын районной болон Северобайкальск хотын

хургуулинуудай багшана буһалгаалаа һэн. Октябриин 28-най Бшүүрэй аймагай багшана мүн лэ тэрэндэ хабаадалсажэ эхилбэ.

Октябриин 28-най байдалаар элүүрые хамгаалгын 46 эмх зургаан хүдэлмэришэдтэ салингай мүнгэ үгэбэгүй гэлгү, али 45,1 миллиард түхэритэ үринь хүрбэ.

Мүнөө дээрээ Улаан-Үд хотын 6 поликлиникын хүдэлмэрилэгшэд буһалгаалжа тэрэндэ 1 мянган хүн хабаадалсана. Тэдэнэртэ ийнөө һараһаа салингын түлэгдөөдү

К. ВАСИЛЬЕВА Буряад Республикын Статистикын талаар гүрэнэй комитедэй ахамад мэргэжэлтэ

ҮХИБҮҮДЫЕ ЭЛҮҮРЖҮҮЛГЭ - ШУХАЛА ХЭРЭГ

1996 оной зун республика доторнай хүүгэдые элүүржүүлгын 253 лагерь хүдэлһэн байна. Зунай үедэ амарһан үхибүүдэй тоо 31 мянганда хүрэнэ. 1996 ондо ажалай болон амаралгын 39 лагерьта 5,5 мянган үхибүүд амарба (1995 ондо тиймэ 96 лагерьта 6,2 мянган үхибүүд амарһан байна). Хотго шадарай 21 лагерьта нёдондонойхидо адли 10 мянган хүүгэд амараа. Тийхэдэ үдэртөө байрладаг 151 лагерьта 11 мянган ерээдүйшүүл амарха аргатай байба. Гадна республикадамнай 24 спортивна болон 16 тусхай лагерьнууд

Шэнэ амжалтануудай түлөө!

УЯЛГАА СОЛОТОНГООР ГҮЙСӨДХЭЙ

УЯЛГАА СОЛОТОНГООР ГҮЙСӨДХЭЙ
СОЦИАЛИСТИЧЕСКО УЯЛГАНУУД

МАНАЙ ХЭРЭГ
ҮНЭН...

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үе саг, амжалта, үдэрхөө үдэртэ тайлбарилха, харюусалгата үүргээс бэшэгшэдынь, типографиин үндэр бэлүүлжэ гаталхан

“Буряад үнэн” сониной 75 жэлэй ойдо

ЭСЭГЭ ОРОНОО ХАМГААЛГЫН ДАЙНАЙ ҮЕ

(Хуудануудтань толилогдоһон материалнуудай хуряангы шэнжэлэл)

Түрэл республикымнай үндэһэн хэблэл – “Буряад үнэнэй” анхан гараһанһаа хойшо 75 жэлэйн ойе угтуулан, энэ шэнжэлэлые журналист, редакциин хүдэлмэрилэгшэдэй ветерануудай нэгэн Цыбан-Доржо Найданович Дугаров бэлдэбэ.

Аяар таби гаран жэлэй саана хэблэгдэһэн газетын дугаарнуудые бултыень ираха,

уншаха арга олдогдоогүйнь гэмшэлтэй. Юуб гэхэдэ, энэ газетын хайн бүридхэлдэ, хадагаламжада байлтай эмхи зургаануудташье - Буряадай Үндэһэн номой санда, гүрэнэй архивта олон хэлэг газет хэдэн үдэрөөр бэшэ, нара нараар таһалдаһан ушар харамтай байба. Хайшан гэхэбши, тэрэ үеын хүндэ гэгшын саг байдал энэ хохигдол сагааруулаа” бээ.

Һаань, найдамтай союзнигуудайнь аша туһаламжа ехэ байгаа гэжэ мэдэнэбди. СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй 1942 оной ноябрийн 2-то абанан саг зуура эзэмдэһэн совет газар дэбисхэр дээрэ фашис булимтарагшадай хорото муухай ашануудые элирүүлхэ гүрэнэй онсо комисси байгуулаха тухай Указай үндэһөөр гэмтэдые элирүүлгын, хуулида хабаадуулгын хэрэгүүд үргэнөөр ябуулагдажа эхилээ һэн. Тиин нэгэл баримта дурдабал, “Бурят-Монголой үнэнэй” 1944 оной декабрийн 1-дэ гараһан газетэдэ Эстонийн ССР-тэ фашис булимтарагшадай хэһэн хорото һүйдхэлнүүд, зэбүүн ябадалнууд тухай түрөөтэ мэдээсэлнүүд тунхаглагдаһан, тэдэһээ нэгыень дурдабал, 1942 оной июльдэ Расику гэжэ соморхон станцида аяар 3000 хүниие алаһан байна.

Тиин “Бурят-Монгол үнэн” 1941 оной июнийн 24-нэй номерто түрүүшын колонко СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Указ эзэлнэ. Тэрэнэй ёһоор 1905 онһоо 1918 он хүрэтэр түрэнхэн сэрэгэй уялгата хүнүүд таталгада хабаадуулагдаха болобо. Доошонь уншахада, СССР-эй зарим нотагуудта дайнай байдалай соносогдоһон тухай Указ. Тэдэ нотагуудта ба дайнай ябуулгануудай районуудта сэрэгэй трибуналнууд тогтоогдоод. Дүримынь баталагдаһан тухай мэдээсэл. Дайн байдаан тушаа Улаан Армиин Командованиин (һүүлдэнь Совинформбюро болгогдожо хубилгагдаһан) июнийн 22-ой мэдээсэл түрүүшынхээ тунхаглагдаба. Тэрээн соо иигэжэ хэлэгдэнэ:

“Балтийн далайһаа Хара далай хүрэтэр фронт дээрэ Германиин армиин регулярна сэрэгүүд манай хилэ сахигша сэрэгүүдтэ добтолбо”.
“...Үсэд шанга тулалдаанай һүүлээр дайсанехэ гээлтэтэйгээр гэдэргээ сохигдобо. Гансахан лэ гродненско ба кристыпольско зүг тээшэ дайсан багахан тактическа амжалта туйлажа, Кальбари, Стоянов ба Цехановец гэжэ газарнуудые эзэлжэ шадаһан байна. Тэдэнэрэй түрүүшын хоёрын хилэнхэ 15 километр газарта ба һүүшынхинь 10 километртэ байдаг. Саашанхи мэдээсэл соо “7-8. хоногой байлдаануудта дайсанай 2500 танк, 1500 самолёт һандаагдаа, 30000 хүниинь плендэ абтаа. Тиихэдэ бидэнэй 850 самолёт, 900 шахуу танк хэрэгһээ гараа, 15000 хүннай плендэ абтаа, мэдээнгүйгөөр үгы болоо”. Эдээхэнээршые

хараадуулхада, Совинформбюро анханһаа мэдээсэлнүүдээ үнэн тодорхой баримтанууд дээрэ үндэһэлдэг байгаа.

Энэл газетын бусад колонконуудта В.М.Молотовой мэдүүлгэ тунхаглагдана. Тэрэнх иимэ үгэнүүдээр эхилнэ: “Мүнөөдэр үглөөнэй 4 сагта, Советскэ Союзда ямаршые гомдол барингүйгөөр, дай соносконгүйгөөр Германиин сэрэгүүд манай орондо добтолго хэбэ... Житомир, Киев, Севастополь, Каунас ба бусад зарим тэды манай городуудта самолёдууд дээрэһээ бомба хаяба, тиихэ зуураа хоёр зуунһаа үлүүтэй хүн алуулба, шархатаба.”

“...Улаан Арми ба манай бүхы ард Эхэ оройнгоо түлөө, алдар нэрынгээ, эрхэ сүлөөгэй түлөө Эсэгэ ороноо хамгаалгын илалта түгэс даие ябуулхань лабтай.” ... Бидэнэрэй хэншые хадаа Советскэ үнэн патриотдо шухала жаяг заршам, эмхитэ байдал, шударгуу ябадалые өөрһөөшье, мүн бусадһаашье эрихэ ёһотой!”

Энэтүгшүүрилтэ мэдээсэлын элитэ үгэнүүдээрнь түгэсэнэ: “Манай хэрэг үнэн гээшэ. Дайсан бута сохигдохо байна. Бидэнэрэй илахамнай лабтай!” Һүүлшэртэ июлийн 3-да СССР-эй обороннын Гүрэнэй Комитедэй (ГОКО) түрүүлэгшэ И.В.Сталинай мүн радиогоор хэлэһэн үгын түгэсхэл “Манай илалтын түлөө урагшаа!” гэжэ уряалһан хандалгын эхиниинь ямар энэрхы дулаан, шэрүүн шэгжүүн вождиин аманһаа алдуурха гэжэ хүлээгдээгүй үгэнүүд эдэлээ һэмнай: “...Аха, эгэшэ, дүүнэрнэй Хани нүхэдни, би таанадтаа ханданаби” Амин

голдоо аюулай тохёолдоод байхада, арадтаа найдангүй абарагдаха арга байгаагүй хаям. Хойто үдэрэй июнийн 25-най газетын номерһоо эхилээд нүхэр Молотовой мэдээсэл, уряалда манай Буряад Республикын ард түмэнэй бодото хэрэг үүсхэл

гай болон Великобританиин гүрэнэй түлөөлэгшэнэрэй конференци хадаа гитлеровскэ Германида эсэргүү бата бэхи холбоо байгуулһан ха юм. Һүүлэй һүүлдэ фашис Германие бута сохихо ябадалда СССР-эй гол түлэб туйлажа гараһаншые

Баруун-Хойто фронтын энскэ соединениин боец, командир ба полит-хүдэлмэрилэгшэдэй зүгһөө июнийн 28-да Бурят-Монгол АССР-эй ажалшадта айшалан ерэхэн делегадууд мүнөөдэр гэдэргээ бусахань.

Энэ делегаци манай ажалшадтай социалистическэ мурьсөөнэй договор баталба.

Уялгануудаа нэрэтэй солотойгоор гүйсэдхэхэбди, нүхэд фронтовигууд!

Арьяатан дайсаана арбан дабхар эриштэйгээр нэрбэн сохигты!

Генерал-лейтенант Морозовой частьнуудай сэрэгүүдтэй хэһэн мурьсөөнгэ Бурят-Монголой ажалшадтай абанан социалистическэ уялганууд баталагдаба.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ВКП(б)-гэй обкомой секретарь С. Д. Игнатъев гараа табижа байна. (“Бурят-Монголой үнэн”, 1942 оной июлийн 8, среда. N160).

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

ХОЁР жэзэй саада тээ Улаан-Үдын багшанарай 1-дэхи колледжын буряад хэлэй факультет буряад хэл, литератураар оорын кафедрагай болохон байна. Энэ хэсгэеэс хэзэй табан багшад хүдэлнэ. Факультеттэ дэлоон грутта биш. Грутта бүхэндэ гүшаад шахуу оюутан нурана. Жэнхэни буряад хэлэй хэлэймэй, ёно заншалуудай гүламануудай нэгэн гэжэ тус факультет тухай мэдэглэмээр. Түрэлхи элэндэ одоол үнэн зүрхэнхөө уртай, уянгата найхан чүлэгүүдые зохёогоод нуриадаг эдиршүүл эндэ гүларанхай гэжэ абаһаар үйлгохоор.

Багшанар, оюутад өөһэдн-гоо хүсоор буряад хэлэ,

ҮҮРГЭНЬ ЕХЭ

литературын кабинет түхээрхэдэ, үндэһэн бадайнгаа ёно заншал сахиха, онсо түхэл маяг уулха гэжэ оролдоо. Энэнь ехэл найшаалтай. Кабинетдэй үүдэ татан ороходо, баруун таладань түхээрэгдэһэн урданай хэрэгсэлүүдэй, зэр эмсэгүүдэй булан эрхэ бэиэ анхаралыетнай атаха. Буряад зоной ажабайдал харуулан томо гэгэйн зураг хойморой ханы дүүрэн эзэлнэ. Факультетдэй декан Маргарита Ендоновна Олонтоевагай ударидалга дор буряад хэлэй бишет түхээрэгдэһэн гэжэ литературын гиа Надежда Бадмаевна Дондокова хэлэ. Надежда Бадмаевна 1981 ондо БГПИ дүүргэд, хоёр жэзэй туршада Эгэтын дунда нургуулида багшилжа, удаань БИОН-до хүдэлөө. Тингээд тус колледждо дүрбэн жэлдэ литература заажа байна. Ехэ эдбхитэй бэрхэ багша гэжэ тэрэн тухай суг хүдэлдэг нүхэднэ хэлэһэн. Энэ

багшын литературын хэсгээл үнгэргэхые һонирхон шагнааб. Уран зохёол соо буряад эхэнэрэй хуби заяан ямараар бүрилдэнб, үндэһэн арадай ёно заншал ямараар харуулагданб гэхэ мэтэ шэлэн тоб гэмэ асуудалуудта гүша гаран басагад бултадаа харюу үгэхөөр бэлэн шэнгээр үзэгдөөһэн.

Түүхэ намтараа, ёно заншалуудаа дурдажа, түрэл түтимоо алдангүй, үндэһэн хэлээ нангшаар сахин, найханаар абажа явахые шимэ хэсгээлүүд лэ хургана ха юм. Надежда Бадмаевна Дондокова шимэ бэрхэ багшанарай үнгэргэһэн хэсгээлүүдэй үүргэнь аргагүй ехэл.

Д. ЭРДЫНИЕВА.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Н.Б. Дондокова; буряад литературы хэсгээлэй үедэ.

М. ШАНТАКОВОЙ фото.

СПОРТ · СПОРТ · СПОРТ · СПОРТ

БААТАРАЙ ТООНТОДО

Тайгын горхон Торин эрьедэ Дээдэ-Торин гэнэн тосх оршодог. Энэ нотаг уран зохёол бэшжэ баймаар баян түүхэт юм. Наана найтай улад зонинь - Дээдэ-Торин омогорхол м Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай дүлэтэ жэлүүдтэ нотагай 214 хүбүүн фронтдо мордохон юм. Дайн байлдаан газарта тэдэ эрэлхэг зоригтойгоор ябаа. 84 хүнинь нотаг бусажа ерээгүй - манай амгалан тайбан ажабайдалай, эрхэ сүлөөг түлөө ами наһаяа үгөө ха юм...

Байгша оной октябриин 18-най үдэр, үдэ багта, Дээдэ-Торинд табигданан Советскэ Союзай Герой Гармажаб Аюрович Гармаевай хүшөөгэй дэргэдэ олон зон баатарай түрэнхөөр 80 жэлэй ойдо зориулагданан митингдэ сугларба. Буряад оронһоо гарахан түрүүшын Геройн нотагаархид, наншаг сагаан ветеранууд, нургуулин хүбүүд, басагад, Г.А. Гармаевай нэрэмжэтэ заставын хилэ сахигшад Петропавловкаһаа, Улаан-Үдэһөө бууһан айлаһа байлсана. Нотагай оонһэдн хүтэлбэрийн захиргаанай зайлан Б.Ч. Дамбаев баяр ёһололой митинг нээжэ, алдарта баатарай намтар, дайшалхы зам тухайнь тодорхойгоор хөөржэ үгэбэ. Президентын хэрэгүүдые эрхилэгшын нэгэдэхи орлогшо А.Г. Лубсанов Буряад Республикын Президент А.В. Потанов, Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М.И. Семёнов гэгшэд амаршалгын телеграмма уншажа үгэһэн байна. Удаань Г.А. Гармаевай үүринүүд болохо М.П. Кавелин, З.Г. Тумуров гэгэ үгэ хэлэ. Хилэ сахигшадай Хяагтын отрядтай түлөөлэгч полковник Чевыкин, хэлэ бэшгэй эрдэмэй доктор, БГУ-г профессор С.Ш. Чагдуров ба бусад зон мүн лэ үгэ хэлэһэн бай юм. Һүүдэнь хүшөөдэ баглаа сээсэгүүд, гүрлөөнүүд табигдаа.

Аймагай захиргаанай түлөөлэгшэ Гармажаб Гармаевай наһанайн нүхэр Пагма Цыденжаповна ба зээ басаганинь болохо Хаңдажаб Аюровна хоёрто бэлэгүүдые барюулан байна. Нотагай нургуулин хурагшад өөһэднгоо зохёоһон шүлэгүүдые буряад ба ород хэлэн дээрэ уншаба. нургуулин коллектив тус хэмжээ ябуулга үнгэргэгдэ ехэ хубитаяа оруула гээд эндэ онсо тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Соёлой байшан соо һайндэртэ зориулагданан концерт наадан эмхидхэгдэ. Гүрэнэй дуу хатарай "Байгал" ансамблин дуушад Виктор Хубаев, Буряад Республикын габыата артистка Дэмброн Ринчинова, гүрэнэй филармонийн артистка Сэсэг Самданова гэгшэд буряад, монгол дуунуудые хангиурдажа, бултанай найшаалда хүртөө.

Ойн баярта хабаадагшад Дээдэ-Торин дунда нургуулин хизаар ороноо шэнжэлэлгын музейдэ орожо, тэрэнэй экспонатуудтай танилсанаһан байна. Гармаевай нэрэмжэтэ кохозой правлени болон Дээдэ-Торин нотагай захиргаан айлаһа болон ветерануудта зориулжа, "Сэнхир галхан" үнгэргөө.

Ноябрь нарада боксоор ба дүрэ булмалдалгын барилдаагаар Г.А. Гармаевай шаанда хүртэхын түлөө мурьсоонүүд үнгэргэгдэхэ юм.

М. ЦАГАНОВ.

Зэдын аймаг.

ЗАНШАЛТА БОЛОГ ЛЭ!

Буряад Республикын Эрхүүгэй областин түрүү нуури эзэлхын түлөө шатарай мурьсоонүүдтэ хэдэн дахин чемпион болоһон Илья Поликарпович Елсуковой дурасхаалда зориулагданан мурьсоон Гусиноозёрск хотодо үнгэрөө. Тус турнирта 8 команда хабаадаа.

Мурьсоон нээлгын баяр ёһололой үедэ И.П. Елсуковой нүхэр, олон жэл суг мурьсоон спортн мастерта кандидат А.М. Рушаков, Улаан-Үдын 8-дахин ДЮСШ-гай директор, спортн мастерта кандидат А.Б. Шагжиев гэгшэд халуул үгэнүүдээр нүхэрт хайгаа дурсаһан байна. Мэдээжэ шатаршан Николай Батомункуевич Галданов мүн лэ нүхэрэйнгөө дурасхаалда зориулан дулаан үгэнүүдые хэлэжэ, мурьсоондэ хабаадаха хүсэлтэй байһанаа мэдүүлэ юм.

1960-аад онһоо эхилжэ И.Елсуковтой сугтаа Буряад оронойнгоо нэрэ солохоюлган саана суг хамгаалһан. Мурьсоонэй үедэ зочид буудалай таһагта хамта байһан, оло дахин партинуудые зүбшэн хэлсэһэн, дүтын хани нүхэд байһан гухайгаа И.Б. Галданов хооронз хэн.

И.П. Елсуковой дурасхаалда зориулагданан республикын түрүүшын мурьсоондэ Улаан-Үдын "Динамо" спортивна булгэм түрүү нуурида гараа. Тус командын бүридэлдэ Чингис Балжиев, Эдуард Халудоров, Алексей Шагжиев наадаба. Мүн лэ энэ командын бүридэлдэ ородог Елена Кириллова эхэнэрнүүдэй дунда түрүү нуури эзэлэ.

Гусиноозёрскын 1-дэхи команда 20 очко абажа, 2-дохин нуурида гараа Буряадай Шатарай федераци ба гусиноозёрскынхид гээд республикын түрүү шатаршадые урижа, гандикан - турнир эмхидхэхээр хараалба. Гусиноозёрск хотодо 1997 оной апрель нарада шатарар республикын чемпионат үнгэргэгдэхөөр түсбэлгдөө.

Тус мурьсоон жэл бүри үнгэргэгдэжэ, заншалта болохо гэжэ Гусиноозёрск хотын шатарай федерациин түрүүлэгшэ А.А. Шорников найдуулаа.

Э. АЮШИЕВ.

Удаан саг соо хүндөөр үбшэлһэнэй удаа мэдээжэ журналист ЦЫРЕМПИЛОВ Лодой Майдарович наһа бараба гэжэ түрэлхидын, дүтын нүхэд шанала гашуудалгайгаар мэдээсэ.

Жердэвэй үйлсын 66-дахин гэрэй 49-дэхи байраһаа хүдөө табигдаха.

Эмхидхэн байгуулагшад = Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

<p>Редактор А.Л. АНГАРХАЕВ.</p> <p>РЕДАКЦИОННО-КОЛЛЕГИЕ: С.Д. РИПЧИНОВ (редакторай орлогшо), Б.М.Ж. БАЛДАНОВ (харюусалгата секретарь), Р.Б. ГАРМАЕВ (Буряад Республикын Президентин ба Правительствын аппарат), Д.Д. СУНДАРОН (Буряад Республикын Арадай Хурал), таһагуудые даагшад: Г.Х. ДАНШЕЕВА, Ц.Ц. ДОНДОГОЙ, С.Д. ОЧНРОВ, Т.В. САМБЯЛОВА, В.Н. ЛИНТАЕВ (хэблэгэй директор).</p>	<p>Манай адрес:</p> <p>670000, Улаан-Үдэ, Каландаришвиллин үйлэс, 23, "Буряад үнэн" газетын редакци.</p>	<p>Газетэ хэблэгэй 2 хуудалан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэлэг 4317. Хэблэгдэ тушаагданан саг 17.00.</p>	<p>"Республиканска типографи" гэнэ АО-до газетэ хэблэгдэ. Директорэй телефон: 2-40-45. Б-0079-дэхи номертойгоор бүридхэлдэ абганхай. Заказ № 7836.</p>
--	---	--	--

Редакциин телефонууд: редакторай - 2-50-96, приёмнын - 2-54-54, редакторай орлогшын - 2-68-08, харюусалгата секретариат - 2-50-52, секретариатай - 2-62-62, таһагууд: үндэһэнэй болон политическэ асуудалуудад - 2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, экономикын - 2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-61-35, 2-67-81, соёлой болон түүхын - 2-60-21 (даагшань), 2-57-63, залуушуулай, оюутанай ажабайдалай болон олонийгын хүдэлмэрийн - 2-54-93 (даагшань), 2-34-05, мэдээсэлэй болон соносолой - 2-69-58; корректорнүүдэй - 2-33-61, компьютерна гүбэй - 2-66-76.

"Бурятия" хэблэгэй телефонууд: директор - 2-49-94, бухгалтер - 2-23-67, вахта - 2-35-95.